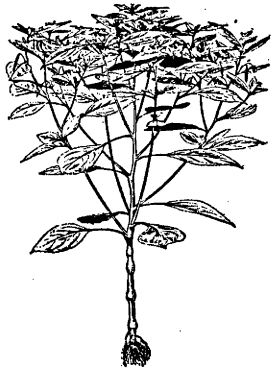

Imola, stad i ital. prov. Bologna, vid Renos biflod Santerno, 33 km s. ö. om staden Bologna; som kommun 37,293 inv. (1921). Rikhaltigt fornsaksmuseum. — I. anlades av Lucius Cornelius Sulla och kallades efter honom *Forum Corneliæ*.

I-moschar (eg. »fria män»), inhemskt namn på tuaregfolket.

Impastëra, se Målnings teknik.

Impatiens, artrikt växtsläkte av fam. balsaminväxter (se d. o.). Det enåriga, ända till 70 cm höga springkornet, *I. noli tangere*, med hängande, gula blommor, växer här och där massvis i lundväxter i s. och mellersta Sverige. I trädgårdar odlas bl. a. den likaledes enåriga, rödblommiga, ofta manshöga *I. glanduligera*, jättebalsamin från Indien, och den mångformiga, urspr. rödblommiga *I. balsamina*, trädgårdsbalsamin (från ö.

Springkorn, *Impatiens noli tangere*.

Asien), i boningsrum den sistnämnda och den rikblommigare *I. Sultanii* (från ö. Afrika), kallad »Flitiga Lisa» (i likhet med flera andra flitigt blommande örter). G. M.-e.

Impeachment [im'pi'tʃmənt], eng., anklagelse, åtal. I England innebär i., som kan spåras tillbaka till 1376, att underhuset inför överhuset som domstol väcker åtal för statsförbrytelser. Intill 1717 begagnades i. stundom för att av ministrarna utkräva ansvar även för politiska missgrepp och har därigenom haft en viss betydelse för utbildandet av den engelska parlamentarismen. Senare har det använts endast vid sådana förbrytelser som bestickning och annan orredlighet. Sedan 1805 har i. mot en engelsk minister ej förekommit.

I Amerikas förenta stater kan i. riktas mot alla civila ämbetsmän, även presidenten och vicepresidenten; de förbrytelser, som i denna ordning kunna påtalas, äro högförräderi, bestickning och vissa andra grövre brott. Åtal beslutas av kongressens representanthus, och senaten tjänstgör som domstol. För fällande dom fordras $\frac{2}{3}$ majoritet; domen kan endast gå ut på att skilja den åtalade från ämbetet och förklara honom ovärdig att för framtiden bekläda ämbete. Institutet har endast använts ett tiotal gånger, mest mot domare, vilka icke i annan ordning kunna avsättas. En gång, 1868, har en förbundsresident, A. Johnson, blivit föremål för i.; resultatet blev frikännande. I delstaternas författningar finnas i regel liknande bestämmelser. H. T.-n.

Impedim'ent (lat. *impedim'entum*, hinder) kallas mark, åt vilken, till följd av dess odugliga beskaffenhet, icke tillerkännes något värde vid ägogradering och som därför även enl. 1866 års skiftesstadga skulle uteslutas från beräkningen vid bestämmandet av in- och avrösningsjordens areal. Enl. 1926 års lag om delning av jord på landet får icke någon mark anses som i. (A. Bm.)

Impe'nnas, zool., se Pingviner.

Imperativ (av lat. *imperare*, befalla, förbjuda), befällning. 1. (*Filos.*) En etisk term. som fått sin mest konsekventa betydelse i Kants lära om pliktens absoluta kategoriska imperativ (se Kant). C. H.-m.

2. (Lat. *imperativus*, underförstått *modus*). Verbform, som uttrycker befällning, uppmaning o. dyl., t. ex. läs! Svenskan har i. blott för andra person sing.; i många verb sammanfaller den med infinitiven (t. ex. gå! kalla!). I. utbyts i sv. även i andra person sing. mot indikativ (du stannar!), infinitiv (sova gott!) eller förkortning utan verb: framåt marsch! bort med tassarna! Andra pers. plur. (läsen!) och första pers. plur. (låt om!) av presens indikativ nyttjas som i. R.-N. B.

Imperativt mandat (fr. *mandat impératif*), en representants skyldighet att handla i enlighet med av hans valmän givna instruktioner. Olika meningar ha gjorts gällande ang. den rättsställning en vald medlem av en representativ församling, särskilt en folkrepresentation, har i förhållande till sina valmän. Å ena sidan har yrkats, att valmännen skola anses berättigade att ge bindande föreskrifter ang. sina förtroendemens handlande; man har sålunda velat göra representantens uppdrag till ett i., vars innehåll är beroende av valmännens vilja. Å andra sidan har gjorts gällande, att representanten äger att handla självständigt, efter prövande av förebragta skäl och oberoende av sina valmäns möjliga meddelade föreskrifter. I äldre tider, då representationen närmast hade att företräda vissa samhällsgruppers eller orters intressen, var det vanligt, att valmännen ansågos behöriga att meddela föreskrifter om utövningen av representantkallet. Numera anses däremot representationen och varje enskild representant principiellt såsom företrädare för hela folket, och representantens självständighet gentemot sina valmän erkännes. — I Sverige blev denna uppfattning av representantuppdraget fastslagen redan under frihetstiden, då under den s. k. principallatsstriden (se d. o.) försök gjorts att få representanterna förklarade ansvariga inför väljarna såsom deras principaler. Såväl i 1810 som i 1866 års R. O. § 1 har stadgats, att riksdagsmännen i utövningen av sin befattning icke kunna bindas av andra föreskrifter än rikets grundlagar. Samma regel gäller otvivelaktigt även för de kommunala representationerna. Jämväl andra länders nutida statsförfattningar intaga i allm. samma

ståndpunkt som den svenska; ofta bestämmas uttryckligen, att folkrepresentanten icke kan bindas av sina valmän (jfr danska grundlagen § 55, nederländska grundlagen § 87, Schweiz' författning art. 91 och franska författningsslagen 30 nov. 1875 § 14). H. T.-n.

Imperator, lat. Titeln *imperator* tilldelades inom den romerska republiken innehavaren av militärt överbefäl efter vunnit seger genom tillrop (acklamation) av soldaterna och under medverkan av senaten, under Caesar och triumvirerna även åt underbefälhavare. Från Augustus' tid brukades titeln som kejsarens förnamn (uttryckande hans generella prokonsulariska makt), men därjämte intogs i hans titelatur antalet acklamationer. Enär titeln ej längre tillerkändes underbefälhavare, bars den, frånsett några undantagsfall, blott av kejsaren. (E. St.)

Imperatoria, bot., se *Umbellater*.

Imperatorisk (jfr *Imperator*), befalande.

Imperfektum (lat. *imperfectum*, näml. *te'mpus*, »ofulländad tid») kallas i de indoeuropeiska språken ett tempus, som betecknar, att skeendet tillhör förfluten tid och är samtidigt med ett visst tidsmoment (»i går *beslöt* man»; »han *slog* sig, då han *föll*»). I svenskan är de starka verbens i. bildat genom stavvokalens förändring, de svagas genom ändelsen *-de* (kallade).

Imperia, förr *Porto Maurizio*, ital. provins i Ligurien, vid Medelhavet; 1,182 kvkm, 157,795 inv. (1927). När till franska gränsen och omfattar v. delen av Liguriska alperna. Huvudstaden, *Imperia* (28,968 inv.), är sammanslagen (1923) av hamnstäderna *Porto Maurizio* och *Oneglia*, vid Imperos mynning och järnvägen *Genua—Ventimiglia*. Livlig handel (särskilt med olivolja). Kurort.

Imperial (av lat. *imperialis*), kejsarlig. — 1. I sammansättningar brukas *imperial* i betydelsen stor, t. ex. *imperialformat*, stort pappersformat, *imperialupplaga*, upplaga i imperialformat.

2. Benämning på ett guldmynt, i värde motsv. 10 dukater (se *Dukat*). I Ryssland brukades ordet i. som beteckning för guldmynt om 10 rubel (halv *imperial* = 5 rubel). Imperialer och halvimperialer präglades med längre el. kortare uppehåll 1755—1894. Från 1897 till tsardömet's fall brukades benämningen i. (halv *imperial*) på guldmynten om 15 (7½) rubel. A. W.-dt.

Imperial chemical industries ltd. [*imperial* kemisk i'ndestriz li'mitid] grundades på hösten 1926 genom sammanslagning av de fyra företagen *Brunner, Mond & co.*, *United alkali co.*, *Nobel industries ltd.* och *British dyestuffs corporation*. Den kom till stånd på initiativ av sir *Alfred Mond* (nu lord *Melchett*), som därigenom ville trygga det brittiska imperiets oavhängighet i kemiskt-industriellt hänseende, kanske i första hand den engelska färgindustrien, som hade att kämpa med stora

svårigheter. Före sammanslagningen behärskades sedan längre tid tillbaka tillverkningsen av »tunga kemikalier» (soda, klor, alkalier, syror, gödselämnen m. m.) av *Brunner, Mond* och *United alkali co.*; ett visst samarbete dem emellan hade även ägt rum. *Nobel industries* (krut och sprängämnen) bildades 1918 genom sammanslagning av ett flertal firmor och *British dyestuffs corporation* likaså 1918 genom sammanslagning av landets två största firmor inom färgämnesbranschen. Fusionen omfattar även en del företag utanför den egentliga kemiska industrien. O. C.-n.

Imperial conference [*imperial* kån'ferens], se *Rikskonferenser*.

Imperialdukät, ryskt guldmynt, slaget 1834—85, = 3 silverrubel = 8 kr. 64 öre nominellt värde.

Imperial federation league [*imperial* federa'tion li'g], se *Imperialism*.

Imperial institute [*imperial* i'nstitjöt], eng. »riksinstitutet», ett i London för den brittiska rikstankens främjande 1887 upprättat institut med uppgift att utforska och sprida kännedom om de olika riksdelarnas naturliga resurser samt främja dessas utveckling. Det är inrymt i en ståtlig byggnad i *South Kensington*, där bl. a. en permanent utställning av rikets naturprodukter är anordnad. I. verkar även genom föreläsningar, understöd åt forskningsfärder samt utgivandet av en *Bulletin*. V. S.-g.

Imperialism (av lat. *imperium*, se d. o. 1), ett slagord med rätt skiftande betydelse, på olika sätt anknutet till de ledande politiska grundsatserna i Romerska riket under kejsartiden (*Imperium Romanum*). Med i. menas sålunda stundom en särskilt inom modern stormaktspolitik märkbar strävan efter inflytande på ledningen av en världsdels eller hela kulturvärldens öden eller ock en strävan att i en stark riksenhet samla och med varandra sammanbinda ett vitt utsträckt rikets skilda delar (moderland, kolonier, skyddsområden o. s. v.). Modern kolonialpolitik har i bägge dessa bemärkelser kallats *imperialistisk*. Stundom brukas i. med klandrande bibetydelse som beteckning för frihetsfientlig maktsträvan, särskilt hos en stormakt. I propagandapolemiken under världskriget beskylldes Tyskland av sina fiender för renodlad »imperialistisk» politik med »världsherraväldet» som yttersta mål. Från tyskt håll svarades med beskyllningar mot England för en i., som sades äsyfta absolut sjöherraväld och hegemoni i Europa. Av flera historiker har perioden mellan de stora koloniförvärven på 1880-talet och världskrigets utbrott 1914 kallats »imperialismens tid», så t. ex. av österrikaren H. Friedjung i »Das Zeitalter des Imperialismus 1884—1914» (3 bd, 1919—22). Han definierar i. såsom »folken's åtrå efter växande andel i världsherraväldet, närmast genom besittningar på andra sidan haven».